

MITES O REALITATS? SOBRE EL PAPER DE LES CORTS CATALANES ALTMODERNES COM A GENERADORES DE DRET. EL CAS DE LA VISITA DEL GENERAL*

Ricard Torra i Prat

Grup de Recerca Manuscrits
Universitat Autònoma de Barcelona

Resum: L'objectiu del present article és demostrar, a partir del cas concret de l'ordenament jurídic generat per les Corts Catalanes sobre la Visita del General, com aquestes tingueren al llarg del període modern una capacitat legislativa notòria sempre que es reuniren. L'assemblea catalana, al contrari del parer expressat per la historiografia liberal-centralista, hauria fet valer mantes vegades uns objectius generals o interestamentals per sobre dels interessos particulars típics de les societats d'Antic Règim –especialment en matèria tocant a la jurisdicció del General–. A partir de l'estudi de la construcció i evolució dels distints capítols del Redreç referents a la Visita, pretenem demostrar l'adaptació constant d'aquesta última a les necessitats i realitats de cada moment històric.

Paraules clau: Visita del General, Corts catalanes, Història institucional, segles XVI-XVIII.

Abstract: This article aims to prove, from the specific case of the legal regulation generated by the *Catalan Cortes* about the *Visita del General*, how these *Cortes* had a remarked legal capacity every time they met along the early-modern period. The Catalan assembly, unlike the opinion expressed by the liberal-centralist historiography, would many times have imposed general or interstate objectives over the particular interests which were typical in *Ancienne Régime* societies, specially in such matters regarding *General's* jurisdiction. From the study of the construction and evolution of the different *Capítols del Redreç* about the *Visita*, we aim to prove the constant adaptation of this institution to the needs and realities in every specific History time.

Key words: *Visita del General*, *Catalan Cortes*, Institutional history, XVI-XVIII centuries.

* Aquest estudi s'emmarca dins del projecte de Tesi Doctoral "La Visita del General de Catalunya: la institució i el seu encaix en el sistema institucional català altmodern (ss. XVI-XVIII)", dirigida pel Dr. Antoni Simon i Tarrés i compta amb el suport del Grup de Recerca en Història Moderna Manuscrits (2009 SGR 808), del Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona.

INTRODUCCIÓ. LES CORTS CATALANES I LA HISTORIOGRAFIA
LIBERAL-CENTRALISTA

EN ple segle XXI i malgrat l'important avenç viscut per la ciència històrica els darrers seixanta anys, són encara molts els mites construïts per certs sectors de la historiografia que han de veure's superats, especialment aquells generats per l'anomenada "historiografia liberal-centralista", identificada per António M. Hespanha en la seva obra clàssica sobre les institucions portugueses al segle XVII. D'entre les nombroses mitificacions que aquest corrent historiogràfic hauria introduït en el seu relat, l'autor portuguès n'assenyala una de cabdal: la identificació dels "poders perifèrics" com a elements "nobiliàriofeudals", els quals haurien estat el principal entrebanc en el camí per la implantació del centralisme estatal.¹

Les Corts catalanes han estat identificades per molts historiadors com un element primordial dins del funcionament institucional del Principat, almenys des del segle XIII i fins a principis del segle XVIII. Sobta, en canvi, observar la manca, encara avui, d'un estudi de conjunt sobre la institució que vagi més enllà de les bases establertes per Víctor Ferro en la seva magna obra dedicada al Dret Públic Català.² L'existència d'un estudi monogràfic sobre la institució, de ben segur que ens permetria afrontar millor algunes tesis de caràcter esbiaixat.³

Cert és, que en els darrers anys i de la mà del Grup d'Estudi de les Institucions i de la Societat a la Catalunya Moderna i el seu "Projecte sobre les

¹ António Manuel Hespanha, *Vísperas de Leviatán: instituciones y poder político (Portugal, siglo XVII)*, Madrid, Taurus, 1989. Citem concretament les pp. 21-22.

² Víctor Ferro, *El Dret Públic Català: les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, Eumo Editorial, 1987. A part de l'obra de Víctor Ferro, són també imprescindibles: DD.AA., *Les Corts a Catalunya: actes del Congrés d'Història Institucional: 28, 29 i 30 d'abril de 1988*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1991; Remedios Ferrero Micó, Lluís Guia Marín (eds.), *Corts i Parlaments de la Corona d'Aragó: unes institucions emblemàtiques en una monarquia composta*, València, PUV, 2008; Jaume Sobrequés, et. alii (coord.), *Actes del 53è Congrés de la Comissió Internacional per a l'Estudi de la Història de les Institucions Representatives i Parlamentàries*, 2 vols., Barcelona, Museu d'Història de Catalunya, Parlament de Catalunya, 2005. Una sèrie de monografies han tractat algunes de les Corts catalanes altmodernes, inserint-les moltes vegades dins la dinàmica de la història política: Àngel Casals, *L'Emperador i els catalans: Catalunya a l'Imperi de Carles V: 1516-1543*, Granollers, Editorial Granollers, 2000, analitza les Corts de la primera meitat del segle XVI i la seva relació amb l'Emperador Carles V; John H. Elliott, *La revolta catalana, 1589-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, València, PUV, 2006, tracta les Corts fallides de 1626-1632; Miquel Pérez Latre, *Diputació i Monarquia. El poder polític a Catalunya, 1563-1599*. Tesi doctoral, UB, 2001, feu referència a la reunió de 1585 en la seva tesi doctoral.

³ Encara que ja fa uns anys, Pere Molas destacà la manca d'estudis institucionals per la Història de la Catalunya Moderna, molt especialment pel què fa els de caràcter monogràfic. Pere Molas, "Institucions i grups socials a la Catalunya dels Àustries", *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13, 2, 1993, pp. 573-582. Citem concretament la p. 576.

Corts” liderat per Eva Serra i Miquel Pérez Latre, han vist la llum materials de tanta importància com ho són els processos de Cort de les Corts de Montsó de 1585.⁴ De totes maneres i com dèiem anteriorment, manca encara un estudi de conjunt sobre la institució que ens permeti fer-ne una valoració global lliure dels apriorismes i teleologismes massa sovint típics entre algunes historiografies. Perquè –cal dir-ho– si bé és cert que una gran part de la historiografia ha tendit a valorar positivament l’acció de les assemblees parlamentàries de l’Europa de l’Antic Règim,⁵ no és menys cert que d’altres sectors s’han dedicat a emprendre una croada particular contra aquestes, tot intentant identificar-les com els elements “medievalitzants” dins d’un món “modern i en vies de racionalització” predestinat a desembocar en les revolucions liberals del segle XIX.

Dins d’aquesta pugna historiogràfica, les Corts Catalanes en tant que institució parlamentària, també han estat menystingudes per part de certs sectors historiogràfics, alguns d’ells ideològicament distants, però que han coincidit a grans trets en l’anàlisi de la institució pel període modern. Resseguint la majoria d’aquests estudis, podem arribar a identificar els principals “mals” atribuïts a les Corts Catalanes altmodernes, elements tots ells construïts, recordem-ho, sense l’existència d’un estudi global sobre aquestes assemblees. Seguint bàsicament la classificació establerta recentement per Antoni Simon, crec que podríem identificar un total de cinc problemàtiques:⁶

1. Les Corts Catalanes haurien estat una institució de caràcter feudalitzant i retardatari. Com a contrapunt, les institucions centrals de la Monarquia Hispànica, sobretot a partir de les reformes empreses pels Borbons al llarg del segle XVIII, haurien indicat el camí de la modernitat i la racionalitat estatal.⁷

⁴ *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Procés Familiar del Braç Eclesiàstic*, Barcelona, 2003; *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Procés Familiar del Braç Militar*, Barcelona, 2003; *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Procés Familiar del Braç Reial*, Barcelona, 2001; *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Annexos i índex: esborrany del procés familiar del Braç Reial, documentació complementària i índex*, Barcelona, 2010.

⁵ Cada vegada sembla haver-hi més investigadors a nivell internacional que aposten per aquesta via. Un exemple a Michael A. R. Graves, *The Parliaments of Early Modern Europe (1400-1700)*, Longman, Nova York, 2001.

⁶ Antoni Simon i Tarrés, “Mitos historiográficos sobre la relación Cataluña-España en la construcción del estado moderno. Una lectura crítica de la historiografía nacionalista española”, a *Mitificadores del Pasado, falsarios de la historia: historia medieval, moderna y de América*, Bilbao, Euskal Herrico Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua, 2011, pp. 91-108. Citem concretament les pp. 94-95.

⁷ S’han expressat en aquesta línia: Luis González Antón, *Las Cortes en la España del Antiguo Régimen*, Madrid, Siglo XXI, 1989, p. 91; Antonio Miguel Bernal, *Monarquía e Imperio*, vol. 3 de la *Historia de España* dirigida per Josep Fontana i Ramón Villares, Madrid, Crítica-Marcial Pons, 2007, p. 238; Jaume Ribalta Haro, “De Natura Deputationis Cathaloniae,

2. Els índex d'assistència i, sobretot, representativitat de les assemblees haurien estat molt baixos, mai comparables a les actuals democràcies.⁸

3. Les Corts d'època moderna, incloses les catalanes, haurien tingut una funció merament econòmica, amb una capacitat legislativa quasi nul·la. Fins i tot, alguns autors com Luis González Antón són del parer que la potestat legislativa de les Corts dels Regnes de la Monarquia hispànica mai hauria existit realment; el rei hauria estat sempre el possessor d'aquesta potestat.⁹

4. Les Corts catalanes haurien estat un dels paradigmes de la corrupció altmoderna. Historiogràficament, el terme "corrupció" ha fet fortuna els darrers anys de la mà de nombrosos estudis. Emperò, s'ha tendit en incórrer en judicis de caire presentista, ja que normalment s'han analitzat els comportaments dels habitants del món modern sota el prisma del món contemporani. En aquest sentit, altres autors, com per exemple Horst Pietschmann o Josep Fontana han fet advertiments sobre la necessitat d'adoptar el concepte "corrupció" a la realitat de cada època estudiada.¹⁰

5. La incapacitat legal de les Corts i la manca de convocatòries de les mateixes, haurien portat a l'estancament i, sobretot "fossilització" del Dret Públic Català en el període modern –especialment en el decurs del segle XVII–. Mentre que la incapacitat legal hauria estat en bona mesura provocada per les discussions internes d'unes elits feudalitzants mal avingudes que controlarien les Corts, la fossilització del segle XVII s'hauria donat bàsicament per l'acció política dels reis de la Casa d'Àustria, els quals haurien

una aproximació a través de la literatura polemica del Seiscientos", *Historia, Instituciones, Documentos*, 20, 1993, pp. 403-472. Citem concretament la p. 423; Joaquim Nadal, "El govern de Catalunya, entre l'autonomia i el centralisme, segles XVI-XVII", a *Formes i institucions del govern de Catalunya*, Barcelona, Edicions de la Magrana, 1985, pp. 81-97. Citem concretament la p. 91.

⁸ Entre altres, Luis González Antón, *Las Cortes en la España...*, pp. 171-175; Ricardo García Cárcel, *Historia de Cataluña: siglos XVI-XVII*, vol. 1, Barcelona, Ariel, pp. 318 i ss.; Antonio Miguel Bernal, *Monarquía e Imperio...*, p. 282.

⁹ Luis González Antón, *Las Cortes en la España...*, pp. 309-311. Pel què fa als anàlisis que només veurien una capacitat mèrament econòmica en les Corts d'època moderna: Antonio Miguel Bernal, *Monarquía e Imperio...*, p. 273 i Michael A. R. Graves, *The Parliaments of...*, pp. 114 i ss.

¹⁰ Ricardo García Cárcel, "Las Cortes Catalanas en los siglos XVI y XVII", a *Las Cortes de Castilla y León en la Edad Moderna: actas de la segunda etapa del Congreso Científico sobre la historia de las Cortes de Castilla y León, Salamanca, del 7 al 10 de abril de 1987*, Cortes de Castilla y León, 1989, pp. 677-732. Citem concretament les pp. 703-706. Sobre la utilització del terme "corrupció" a l'època moderna: Horst Pietschmann, "Corrupción en las Indias españolas: revisión de un debate en la historiografía sobre Hispanoamérica", a *Instituciones y corrupción en la historia*, Valladolid, Universidad de Valladolid, 1998, pp. 31-52; Josep Fontana, "Las reglas y el juego. Algunas reflexiones históricas sobre la corrupción", *Hacienda Pública Española*, 1, 1994, pp. 25-29.

preferit reduir al màxim unes convocatòries de Cort que només els comportaven maldecaps.¹¹

L'objectiu del present article és demostrar, a partir del cas concret de l'ordenament jurídic generat per les Corts catalanes sobre la Visita del General, com aquestes tingueren al llarg del període modern una capacitat legislativa notòria sempre que es reuniren. L'assemblea catalana, al contrari del parer expressat per la historiografia centralista, hauria fet valer mantes vegades uns objectius generals o interestamentals per sobre dels interessos particulars que s'imputen a les societats d'Antic Règim –especialment en matèria tocant a la jurisdicció del General–. A partir de l'estudi de la construcció i evolució dels distints capítols del Redreç referents a la Visita, pretenem demostrar l'adaptació constant d'aquesta última a les necessitats i realitats de cada moment històric. A partir d'aquí, estarem en condicions de reafirmar, un cop més, la gran potencialitat de les Corts Catalanes de l'època moderna com a element generador de Dret i vertebrador de la vida política de la Catalunya anterior a la Nova Planta borbònica.

Per teixir el nostre relat, ens fixarem en tres moments claus pels interessos de la Visita del General i la legislació que d'aquests se'n desprèn. En primer lloc, focalitzarem la nostra atenció en els prop de seixanta anys que van des de la promulgació del primer capítol del Redreç referent a la Visita l'any 1542, fins a l'establiment de la legislació de 1599, moment en el qual l'estructura de la Visita com a institució autònoma respecte la Diputació del General queda definitivament fixada.¹² Segonament, farem referència al moment d'intervenció reial sobre la Visita entre 1660 i 1675, i tota la repercussió que se'n derivarà. De fet, tractar sobre aquest intervencionisme i els problemes que per la Visita comportà, ens permetrà bastir el relat sobre el tercer dels períodes que ens proposem tractar, que girarà entorn de la legislació referent a la Visita emanada de les dues darreres Corts Catalanes, les de 1701-1702 i les de 1705-1706: analitzant-les, podrem copsar com, malgrat la manca de producció de Dret entre 1599 i 1702, els Braços foren capaços de no perdre el fil connector amb les necessitats institucionals del país i de readaptar l'ordenament de nou per tornar a fer viable una institució –la de la Visita–, desprestigiada arran del ja citat intervencionisme reial de la segona meitat del segle XVII.

¹¹ Pel que fa a la “fossilització” del Dret Públic Català: Ernest Belenguer, “És vàlid avui el concepte formulat per Reglè de *fossilització* del dret català al llarg del segle XVII?”, *Manuscrits*, 15, 1997, pp. 33-40; Joan Reglà, *Historia de Catalunya*, Madrid, Alianza Editorial, 1981. Citem concretament la p. 91. Sobre el predomini de l'individualisme a les Corts Catalanes: Joan Lluís Palos, *Catalunya a l'Imperi dels Àustria*, Lleida, Pagès Editors, 1994, p. 283; Sobre la manca de convocatòries de Cort degut al poc profit que en podien extreure els monarques: Víctor Ferro, *El Dret Públic Català...*, p. 187.

¹² Ricard Torra i Prat, “La Visita del General de Catalunya: una institució desconeguda, segles XVI-XVIII”, *Afers: fulls de recerca i pensament*, 77, en premsa.

PROBLEMES ESTRUCTURALS, SOLUCIONS INSTITUCIONALS. ELS CAPÍTOLS DE 1542, 1585 I 1599

La promulgació del capítol 15 del Redreç de 1542,¹³ suposà un abans i un després pel que fa a la vertebració de la Visita del General com a institució. Per primera vegada, els Braços es veieren amb prou forces per intentar establir un control sobre la jurisdicció del General més enllà del lapse temporal protagonitzat per cada convocatòria de Corts; s'enterrava així la "Visita en Corts" i s'inaugurava la "Visita fora Corts".¹⁴

A grans trets, el capítol 15 del Redreç de 1542 estipulava que, a l'inici de cada nou trienni, els diputats entrants haguessin de realitzar una Visita contra llurs predecessors, en la qual havien de determinar si l'obra de govern d'aquests darrers –i la de la resta d'oficials de la Diputació– s'havia ajustat a Dret o no.¹⁵ En cas de trobar-los culpables, els nous consistorials havien de fer pagar als anteriors les penes pecuniàries establertes per la legislació emanada de les Corts.¹⁶ Finalment, el capítol preveia que, malgrat la creació del procediment de la Visita, la jurisdicció dels diputats no en resultés perjudicada.

La creació d'aquest primer marc legal sobre la Visita del General no complí, emperò, les expectatives dels Braços. Ben aviat, es demostrà que dipositar la fiscalització dels oficials del General sortints a les mans de llurs companys entrants havia de portar la pràctica inoperativitat del procés de la Visita, ja que els membres de la Diputació mai mostraren gaire interès en investigar-se els uns als altres, en un clar pacte implícit de "no agressió". De fet, hom sembla haver aprofitat l'aprovació del nou ordenament jurídic per cometre tot un seguit de noves irregularitats.¹⁷

¹³ ACA, Generalitat, G-150/4.

¹⁴ Els primers processos de "Visita en Corts" molt probablement varen aparèixer entorn les Corts de 1519 i es van allargar fins a les de 1542. Per resseguir aquesta evolució: Ricard Torra i Prat, "La Visita del General de Catalunya...", en premsa; Àngel Casals, *L'emperador i els catalans...*, pp. 81-82 i 190-194; Josep Capdeferro, *Joan Pere Fontanella (1575-1649), un advocat de luxe per la ciutat de Girona*, Tesi doctoral inèdita, UPF, 2010, pp. 204-205. Molt especialment la nota número 432.

¹⁵ "Sia statuyt e ordenat que los deputats [...] sien tenguts per son offici inquirir contra los deputats [...] proppassats y altres oficials de la casa de la deputatio [per determinar] si han servat tot lo que per actes y capítols de cort eren tenguts y obligats a fer". ACA, Generalitat, G-150/4.

¹⁶ "Sien tenguts los dits deputats qui huy són, per son offici fer-los pagar les penes en les quals hauran incorregut [sota] forma dels dits capítols, actes y ordinacions de la cort". *Ibidem*.

¹⁷ Pedro Llinás Almadana, "La Visita del General: el procedimiento de control de los funcionarios dependientes de la Diputación del General de Catalunya (1653-1701)", *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 10, 1990, pp. 177-192. Citem concretament la p. 179.

Fou degut a aquestes vicissituds generades per la legislació emanada de la reunió de 1542, que els Braços decidiren refer el procediment de la Visita per complet a les Corts de 1585.¹⁸ La primera de les reformes introduïdes fou la de desvincular el procediment de la Visita del Consistori dels diputats i oïdors de comptes del General, per evitar que continuessin els abusos comesos per aquests darrers. Es determinava d'una forma clara i concisa com, quan i on havia de realitzar-se la configuració dels nous tribunals de visitadors. Concretament, l'endemà del jurament dels diputats i oïdors de comptes del General –normalment celebrat l'1 d'Agost de cada nou trienni–, els Braços s'havien de reunir i elegir divuit persones, sis de cada estament, les quals passaven a encarregar-se de tot el procediment. D'entre aquesta divuitena, s'elegien tres persones a través d'una insaculació, les quals passaven a ésser els visitadors encarregats de la instrucció dels processos.¹⁹ També, com a novetat, es preveia la creació d'oficis de la Visita, concretament dos assessors –l'un dels quals havia d'exercir com a advocat fiscal– i un notari els quals havien d'ajudar als tres visitadors amb la tasca de conformar els processos. Una altra de les novetats introduïdes pel capítol 13 del Redreç de 1585 fou la delimitació del temps que havia de durar la Visita: es preveia una durada de nou mesos, sis dels quals dedicats a la instrucció i fonamentació dels processos i els darrers tres mesos encarats a escoltar les declaracions dels encausats i a publicar les sentències definitives, que havien d'ésser votades per la majoria de la Divuitena de la Visita.²⁰ Finalment, el nou ordenament també preveia les quantitats salarials que havien de rebre els membres de la Visita per l'exercici de llurs responsabilitats. Els tres visitadors encarregats de la instrucció i confecció dels processos, cinquanta lliures cadascú; els assessors i el notari, cent ducats cadascú; la resta de la Divuitena de la Visita, deu lliures cadascú.²¹

Malgrat l'envigoriment que per la Visita suposava la introducció del capítol 13 del Redreç de 1585, el seu recorregut va ésser curt, ja que el 1593 fou suprimit juntament amb tots aquells capítols del Redreç de les Corts del 1585 que contemplaven la creació de divuitenes –çò és, els capítols 7, 13

¹⁸ Ricard Torra i Prat, "La Visita del General de Catalunya...", en premsa.

¹⁹ "Lo dia primer jurídic apés del jurament dels nous diputats, hajen de juntar les persones dels tres staments que's trobaran a la ciutat de Barcelona ab pública crida, y allí congregats hajen de fer nominació de devuyt persones, sis de cada stament, y elegides dites devuyt persones, posades en redolí, y per los diputats sien tretes tres persones, una de cada stament, al càrrech dels quals vingue y tinguen a fer lo procés de la Visita". ACA, Generalitat, G-152/1.

²⁰ "Los quals tres personas [visitadors] dins espay de sis mesos hajen de fer los dits processos de la Visita [...] y dins tres mesos apés hajen de declarar y sentenciar en tots los dits processos les devuyt persones per escrutini". *Ibidem*.

²¹ "Y finida dita Visita, sien donades per estrenes ço es a quiscuna de les persones que farran lo procés, cinquanta lliures; y al assessor y notari cent ducats cada hu; y a les restants quinze persones de les devuyt sien donats per a guanys [...] deu lliures". *Ibidem*.

i 34–, en el marc del final del període de les torbacions polítiques de 1587-1593.²² Amb la supressió d'aquest nou ordenament, es tornava a l'anterior, el de 1542 que, tal i com hem vist, havia quedat totalment obsolet.

De totes maneres, els Braços no es varen resignar a acceptar aquest retrocés en les seves aspiracions de crear un organisme desvinculat del Consistori de diputats i oïdors de comptes que pogués exercir un control sobre aquesta darrera més enllà dels períodes de Cort. En aquest sentit, no desaprofitaren la celebració de les Corts Catalanes de 1599; ans el contrari, ja que en el marc de les mateixes veié la llum un nou ordenament per la Visita plasmat en el capítol 1 del Redreç²³ que culminava en bona mesura el camí iniciat a les Corts de 1519 amb les primeres “Visites en Corts”.

El capítol 1 del Redreç del 1599, titulat “Visita del General”, suposà un trencament vers tots els altres ordenaments que la Visita havia utilitzat fins al moment. En primer lloc, i respecte de 1585, s'abandonava el sistema de les divuitenes i es passava a un sistema d'insaculació tutelat pels Braços i pels consistorials de la Diputació. Els individus que concorrien a la nova bossa de visitadors eren els que prèviament havien estat inscrits com a vàlids per a concórrer a les bosses de Diputat i Oïdor de Comptes del General, per bé que quedaven totalment invalidats aquells que haguessin d'ésser visitats. D'entre els insaculats, s'extreien nou persones, tres per cada Braç, que passaven a ésser els visitadors del trienni anterior.²⁴ Aquest nou sistema d'elecció al nostre entendre suposà, probablement, una major representativitat del territori en el si de les institucions de la terra, pel fet que en barrejar “diputats” i “oïdors” en una mateixa bossa s'eliminaven les desigualtats entre aquests –que de retruc també suposaven desigualtats territorials, perquè no totes les viles importants del Principat tenien representació a la bossa de diputats–.²⁵ El Capítol del Redreç també determinava que els nous visitadors tenien la competència “de visitar i conèixer de tots los excessos y

²² Sobre el període de les torbacions polítiques de 1587-1593, bàsicament Miquel Pérez Latre, *Diputació i Monarquia...* Del mateix autor, una bona síntesi a “La Diputació del General i les torbacions polítiques de 1587-1593”, a *Història de la Generalitat de Catalunya. Dels orígens medievals a l'actualitat, 650 anys*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2011, pp. 163-178.

²³ ACA, Generalitat, G-152/3.

²⁴ “Determina la present Cort que lo primer dia Jurídich après del Jurament dels nous Diputats, cada trienni se hajan de convocar les persones dels tres staments que les hores se trobaran presents en la Ciutat de Barcelona ab vende publica crida en la casa de la Diputació, y en presència de ellas se fassa extractió de nou persones, tres de cada stament, de la manera y forma que's sol fer la extractió de Diputats y Oydors, juntant los redolins dels Diputats ab los dels Oydors de son stament”. ACA, Generalitat, G-152/3.

²⁵ Per tant, no compartim aquí el capteniment expressat per Josep Capdeferro a “El vigor de les institucions de la Terra en la vigília dels Segadors” a *Una relació difícil: Catalunya i l'Espanya moderna (segles XVII-XIX)*, Barcelona, Base, 2007, pp. 47-84. Fem referència a la p. 52.

culpes que's trobarà haver comesos los Diputats, Oydors, los Assessors, Advocat Fiscal y demás officials del General, tant residint dins la present Ciutat de Barcelona com fora d'ella";²⁶ per tant, es configurava una visita bicèfala: la dels oficials barcelonins i la dels oficials disseminats pel territori del Principat.

D'entre els nou visitadors extrets, calia, a més a més, elegir-ne tres que eren els encarregats d'instruir els processos. Aquest procés es duia a terme, normalment, el dia setze d'agost, moment en el qual els visitadors escenificaven la presa de possessió del càrrec en el marc de la cerimònia de jurament. El capítol 1 del Redreç també preveia que, en el cas que algun dels visitadors extrets a principis d'Agost renunciés o no es trobés en condicions d'exercir el càrrec, es procedís a fer una nova extracció.²⁷ Existia, igualment, la possibilitat que els processats per la Visita poguessin recusar algun o alguns dels visitadors, sempre i quan existissin les incompatibilitats necessàries, que eren les "legítimes suspites [...] que de dret seran tingudes per tals per a remouren un Jutge y no altres". Una altra de les grans novetats de la legislació de 1599 fou el trasllat de l'elecció dels oficials i oficis de la Visita a mans dels visitadors; aquests càrrecs de la Visita eren elegits "a més veus" pel consistori dels nou visitadors. Bàsicament, s'havien d'elegir dos assessors, un dels quals havia d'ésser Advocat Fiscal "de trenta anys de edat y sis anys cumplits de plàtiga [sic] del present Principat", un notari –altrament dit Escrivà Major de la Visita–, un Procurador Fiscal i "los demás officials que aparexeran necessaris per a millor fer y proseguir dita Visita". Així doncs, els visitadors tenien llibertat de moviments per contractar totes aquelles persones que consideressin necessàries pel desenvolupament del procés. En matèria de salaris, el Capítol també era prou explícit,²⁸ per bé que deixava un marge de maniobra ampli als visitadors, sobretot en el cas de tots aquells oficials que podien crear pel millor desenvolupament del procés. El capítol també determinava clarament que la Visita havia de tenir una durada de nou mesos: els tres primers, s'havien de dedicar a l'ofensa o instrucció de les querelles, els tres següents a la defensa, en els quals els

²⁶ ACA, Generalitat, G-152/3.

²⁷ "Y en cas algu, o, alguns dels Visitadors no acudiessen dit dia setze de Agost, se faça encontinent en lloch de aquell o, aquells, semblant extracció ab termini de quinze dias per acudir a dit exercici, y que semblant extracció se faça ab lo mateix termini de quinze dias fins que lo número estiga complit. Entès emperò que trobant-se la maior part dels extrets presents [...] tots pugan y degan començar y seguir dita visita com si tots fossen junts, procehint primer extracció o redolí de tres personas, una de cada stamento dels extrets que's trobaran presents dit dia setze de Agost, a càrrech les quals tres persones vingue a fer lo procés de la Visita". ACA, Generalitat, G-152/3.

²⁸ Concretament, el Capítol estipulava que els tres visitadors instructors havien de cobrar tres-centes lliures. Els sis visitadors restants dues-centes lliures. Els assessors, cent cinquanta lliures cadascú, ampliables a un màxim de quatre-centes lliures depenent del nombre de tasques a realitzar. La resta dels oficials havien d'ésser remunerats a arbitri dels visitadors.

acusats intentaven aportar proves per demostrar llur innocència, i els tres darrers giraven al voltant de la publicació de les sentències. Val a dir que el capítol deixava la porta oberta al fet que les gestions dels visitadors s'allarguessin de manera indefinida car “lo offici y càrrech de Visitadors no sia servit ni finesca fins que les sentències que-s fassen en dita Visita sien en tot effecte executades”.²⁹ Finalment, cal recordar que el Redreç referent a la Visita, deixava molt clar que sobre les declaracions, sentències i procediments fets pels visitadors “nos pugue suplicar, recórrer ni apel·lar”. Tot plegat es mantingué vigent fins l’any 1660, quan a partir d’una Reial Ordre, es permeté que les sentències dels visitadors fossin apel·lables a la Reial Audiència, fet que deixà molt tocat el procediment de la Visita.³⁰

Hem pogut veure, doncs, que en el transcurs del segle XVI, les Corts Catalanes van ésser capaces de bastir un sistema de fiscalització dels oficials del General que anava més enllà de l’acció que podien exercir els Braços reunits en Corts. Amb la creació del capítol 1 del Redreç de 1599 es culminava aquest procés, bo i establint-se una nova institució que a partir d’aquell moment gaudiria d’un període d’assentament i progressiu desenvolupament durant més de seixanta anys.

INTERVENCIÓ REIAL I DESNATURALITZACIÓ. LES MODIFICACIONS DE LA DÈCADA DE 1660

Durant els més de seixanta anys posteriors a les Corts de 1599, la Visita del General visqué un període d’assentament i expansió sense precedents. La seva posició en el si del sistema jurídic-polític català esdevingué cada vegada més rellevant, amb episodis tant significatius com la publicació del *Llibre de la Visita* de 1621 o l’oposició dels visitadors a obeir Joan Josep d’Àustria en motiu de l’aplicació del Perdó General concedit per Felip IV l’any 1652.³¹ Aquesta preponderància de la Visita dins del sistema pactista

²⁹ Emperò, tal i com ha avisat Eva Serra “en cap cas, però, la visita no podia, en teoria, allargar-se més enllà dels nou mesos que preveia la normativa”, ja que el propi capítol acabava posant de manifest que “lo dit termini dels nous (sic) mesos per a fer dita Visita no es puga per causa alguna prorrogar ni acursar”. Eva Serra, “Territori i inspecció fiscal: la Visita del General del 1600”, a *Les xarxes urbanes a la Catalunya dels segles XVI i XVII*, Barcelona, Rafael Dalmau, 2012, pp. 165-284. Citem concretament la p. 177.

³⁰ Pedro Llinás Almadana, *La Visita del General: el procedimiento...*, p. 182.

³¹ Sobre la publicació del *Llibre de la Visita* de 1621, bàsicament Ricard Torra i Prat, “La Visita del General de Catalunya...”, en premsa; Josep Capdeferro, “El vigor de les institucions...”, citem concretament les pp. 66 i ss. Pel que fa a l’enfrontament entre Joan Josep d’Àustria i els visitadors, aquest es va produir quan els darrers varen intentar publicar les sentències del trienni 1650-54, les quals contradeïen les premisses del Perdó General. Per seguir l’afer, *Dietaris de la Generalitat de Catalunya* (a partir d’ara DGC), vol. VI, pp. 609, 1375, 1380-81 i 1431.

català, però, sembla que va molestar notòriament els membres de la Diputació del General, ja que l'acció dels visitadors limitava el seu radi d'acció, ja fos a través de les sentències condemnatòries, ja fos a partir de la publicació de recopilacions jurídiques com el ja esmentat *Llibre de la Visita* de 1621.

Ja en el transcurs de la *Guerra dels Segadors* (1640-1652), tot aprofitant el context bèl·lic, la Diputació del General va intentar limitar l'operativitat de la Visita a través de la reducció de les seves despeses.³² Però els diputats i oïdors de comptes no restaren satisfets amb aquesta nova correlació de forces; de fet, un cop el Principat tornà sota l'obediència de Felip IV, els dirigents de la Diputació emprengueren una nova campanya destinada a modificar substancialment l'autonomia de la Visita respecte la principal institució de la Terra.

L'esclatxa jurídica per on aconseguiren introduir-se vingué donada per un element derivat de la repressió política exercida per la Corona després de 1652.³³ Malgrat que les principals institucions polítiques catalanes –Diputació i Consell de Cent– varen veure llur autonomia política alterada a partir del control exercit per la Corona vers les insaculacions, la Visita aconseguí evitar les purgues en un primer moment. Cert és que el control sobre els visitadors s'exercia de manera indirecta, ja que no podem oblidar que aquests s'extreien entre els presents a les bosses de diputats i oïdors de comptes. Tot i així, els oficials de l'ens fiscalitzador que eren extrets pels visitadors –assessors, procurador fiscal, escrivans, calculadors, etc.–, no se n'havien vist afectats.

Davant aquest fet, els diputats optaren per denunciar el que ells consideraven com una notable injustícia, ja que mentre l'elecció dels oficials de la Diputació estava controlada per la Corona, l'elecció dels oficials de la Visita continuava en mans dels visitadors. En una consulta al Consell d'Aragó datada a 27 de setembre de 1664 i elevada pel virrei Vicente Gonzaga a petició del Braç Militar, es deixa entreveure clarament que haurien estat els membres de la Diputació els que haurien pressionat la monarquia per

³² A inicis del mes d'Agost de 1641, els Diputats elegiren una Sisena encarregada d'elaborar un vot sobre quines partides econòmiques de la Visita es podien retallar. A grans trets, el vot preveia la reducció de càrrecs de la Visita i les despeses considerades "superflues". El dia 19 d'Agost de 1641, la Trentasisena de Guerra aprovava limitar la despesa de la Visita bo i seguint el vot de la Sisena. *DGC*, vol. V, pp. 1191, 1197-1199 i 1985-1987.

³³ Sobre la repressió política posterior a 1652, vegeu bàsicament, Fernando Sánchez Marcos, *Cataluña y el Gobierno Central tras la Guerra de los Segadores (1652-1679)*, Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 1983; Josep Maria Torras i Ribé, "El control polític de les insaculacions del Consell de Cent de Barcelona (1652-1700)", *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-1, 1993, pp. 457-468; Eva Serra, "Catalunya després del 1652: recompenses, censura i repressió", *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 17, 1997, pp. 191-215; Antoni Simon i Tarrés, "1652. Entre la clemència i el càstig: Teoria i pràctica política d'una repressió", a *Segon Congrés Recerques: Enfrontaments civils: postgueres i reconstruccions. Lleida 10-12 d'abril 2002*, vol. III, Lleida, Pagès editors, 2005, pp. 27-44.

emprendre la reforma de l'elecció dels oficials de la Visita.³⁴ L'objectiu dels diputats i oïdors de comptes era doble: d'una banda, privant-los del control de l'elecció dels oficials retallaven una parcel·la important de l'autonomia que tenien els visitadors; de l'altra, a més a més, els membres de la Diputació s'asseguraren de participar en l'elecció d'aquests oficis en ser-los concedit el privilegi d'aportar una terna al virrei pels llocs d'assessor, advocat fiscal i ajudants, escrivà major i ajudants, i del procurador fiscal. Evidentment, els visitadors no restaren de braços creuats i aconseguiren que els fos reconegut el privilegi d'aportar també ells una terna de candidats a les vacants dels oficis de la visita.³⁵ I, fins i tot, el Braç Militar aconseguí treure profit de la intervenció posteriorment –dos anys mes tard–, assegurant-se el privilegi de presentar candidats per la bossa de procurador fiscal!³⁶

En definitiva, Felip IV davant les demandes de la Diputació i aprofitant el context posterior a la Pau dels Pirineus recentment signada amb la Monarquia Francesa de Lluís XIV,³⁷ aprofità per promulgar la Reial Cèdula de 17 d'Agost de 1662 que truncava de ple la independència de la Visita respecte la institució que havia de controlar, la Diputació del General.³⁸ De fet, la reconstrucció del procés d'elecció dels càrrecs de l'ens fiscalitzador fou culminat en una altra Reial Cèdula, datada a 18 de Juliol de 1665: diputats, visitadors i Braç Militar –aquest darrer en el cas del càrrec de procurador fiscal de la Visita– proposaven en una primera instància els candidats en forma de ternes; aquestes eren enviades al virrei, el qual en feia una primera purga i, els noms que la superaven eren enviats al monarca, que en tenia l'última paraula.³⁹

³⁴ ACA, Consell d'Aragó, lligall 247. Consulta datada a 27 de Setembre de 1664. L'escriu citat sobre les peticions dels membres de la Diputació hauria estat presentat, segons diu la consulta, en un escrit datat a 8 de Juliol de 1662. Eduard Puig deixa entreveure en llur tesi doctoral que la voluntat de reforma del procediment de la Visita hauria sorgit de la Reial Audiència, per bé que no acaba d'esclarir-ho. Per part nostra, tenint en compte els precedents i el perquè del sorgiment de la institució (això és, el control de l'acció dels membres de la Diputació), creiem més factible pensar que la intervenció reial fou provocada per les pressions de la Diputació del General. Eduard Puig, *Intervenció reial i resistència institucional: el control polític de la Diputació del General de Catalunya i del Consell de Cent de Barcelona (1654-1705)*, Tesi doctoral inèdita, UPF, 2011. Citem concretament les pp. 96-100.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ ACA, Consell d'Aragó, lligall 247. Consulta datada a 23 d'Agost de 1664.

³⁷ A partir de la signatura del Tractat dels Pirineus l'any 1659 i assegurada la frontera amb França, tot indica que la Monarquia Hispànica de Felip IV optà per deixar de banda l'actitud conciliadora vers el Principat i emprengué de nou els camins de la repressió política. Antoni Simon i Tarres, "L'estatus de Barcelona després de la Pau dels Pirineus, presidi o ciutatdella?", *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 32, 2006, pp. 237-262.

³⁸ La Reial Cèdula a DGC, vol. VII, pp. 1031-1032.

³⁹ ACA, Consell d'Aragó, lligall 243. Carta Reial (còpia), que conté la Reial Cèdula, datada a 18 de Juliol de 1665.

D'aquesta manera, s'inaugurà un període de progressiu desprestigi de la institució de la Visita, culminat pocs anys després amb la publicació de la Reial Pragmàtica de 3 de Juny de 1675 –que en confirmava una anterior de 14 d'Abril 1660–, la qual permetia la presentació de recursos davant la Reial Audiència contra aquelles sentències on s'hagués comès una notòria injustícia.⁴⁰

Tal i com succeí en el cas de la Diputació del General i el Consell de Cent, l'entrada dels oficis de la Visita en les bosses controlades per la Corona generà tota una activitat al Consell d'Aragó per part de particulars destinada a obtenir la insaculació en les vacants de l'ens fiscalitzador a partir de la seva fulla de serveis a la Monarquia. Aquest fou el cas de personatges com Carles Guerau –notari públic de Barcelona que demanà ésser insaculat a la bosses d'Escrivà Major i d'ajudant tercer d'Escrivà de la Visita–; Josep Montelles –cavaller que demanà ésser insaculat, entre altres, a la bossa de procurador fiscal de la Visita–, o de Jacint de Gassià –també cavaller que demanà ésser insaculat a la bossa de visitador, tot i que aquesta no existia com a tal–.⁴¹ Cal dir però, que els testimonis detectats fins al moment, no solen ésser tant elaborats com els que demanen càrrecs a les dues principals institucions de la Terra.

És evident doncs, que durant el període d'intervencionisme reial comprès entre 1660 i 1675, l'obra legislativa entorn la Visita del General feta per les Corts Catalanes de 1599 quedava sensiblement perjudicada. En primer lloc, la desnaturalització del procés d'elecció dels oficis de la Visita deixava els visitadors sense marge de maniobres en la confecció d'equips de treball de la seva confiança, al mateix temps que introduïa elements distorsionadors que podien respondre als interessos d'altres institucions, ja fos la Corona, la Diputació o el Braç Militar. Segonament, la confirmació l'any 1675 de la Reial Pragmàtica de 14 de Juny de 1660, que preveia la presentació de recursos contra les sentències de notòria injustícia fetes pels visitadors, deixava molt tocada la capacitat fiscalitzadora i regeneradora de la institució, ja que la capacitat de maniobra dels visitadors un cop es presentava el recurs davant l'Audiència era quasi nul·la.

En el fons, entre 1641 i 1675, es liquidaren els avenços aconseguits per la Visita de resultes de la legislació de 1599; çò és, independència econòmica, independència vers les altres institucions presents al Principat i incapacitat de recórrer les sentències davant la justícia reial. Així, no ens ha de sorprendre que, tan bon punt les Corts Catalanes es tornaren a reunir entre

⁴⁰ DGC, vol. VIII, pp. 97-98. Citat també per Pedro Llinás Almadana, *La Visita del General: el procedimiento...*, p. 182, nota 14.

⁴¹ El testimoni de Carles Guerau el trobem a ACA, Consell d'Aragó, lligall 243, carta al rei, no datada. Pel que fa a Josep Montelles i Jacint de Gassià, llurs cartes (no datades) les trobem a ACA, Consell d'Aragó, lligall 244.

1701 i 1702, redactessin un nou capítol del Redreç per reconstituir la Visita del General. Un capítol l'objectiu del qual fou, com veurem a continuació, reparar tots els danys soferts per la institució, així com elaborar solucions per adequar-la a les noves necessitats d'un Principat que feia més d'un segle que no actualitzava la seva producció legislativa.

“PER A DONAR PROVIDÈNCIA A ESTAS APELLACIONES”. ELS REDREÇOS DE 1701-1702 I 1705-1706

Les Corts Catalanes de 1701-1702, han estat tractades a bastament per la historiografia catalana, amb judicis que tendeixen a fer-ne una lectura positiva, malgrat que, tal i com ha recordat recentment Antoni Simon, la classe dirigent catalana no hauria pogut aconseguir-hi llurs principals objectius: el retorn del control de les insaculacions i les competències en matèria d'allotjaments militars.⁴² Tot i separar-les més de cent anys des de les darreres Corts finides, és palès que els Braços continuaven mantenint una idea molt clara de la seva utilitat per actualitzar, millorar i resoldre els problemes que afectaven el Principat. En aquest sentit, també la Visita del General fou redefinida per aconseguir adequar-la als nous reptes de la Catalunya del set-cents.

Hem pogut veure que amb l'intervencionisme reial del període 1660-1675 l'ens fiscalitzador havia patit nombroses modificacions que n'havien perjudicat el funcionament original fins a convertir-lo en una institució l'efectivitat de la qual fou “més aparent que real”.⁴³ Pensem que fou per aquest motiu que el capítol 32 del Redreç de 1702 explicitava, ja en la seva part introductòria, que “estatuheix la present Cort y disposa, que no sols se observe la forma de la extracció dels visitadors en la conformitat està disposat en lo sobredit primer capítol del Redrés de mil sinch cents noranta nou, sinó y també lo estil en orde a la extracció de acessors, ajudant de acessor, advocat fiscal, ajudant de advocat fiscal, y procurador fiscal”.⁴⁴ Per tant, tot sembla indicar que les Corts tenien clar que calia tornar al sistema d'elecció dels càrrecs de la Visita previ a la intervenció reial.

Emperò, l'actuació dels Braços no s'aturava aquí. L'altre gran problema de fons que havia presentat el procés de la Visita, i que inicià els pri-

⁴² Antoni Simon i Tarrés, *Del 1640 al 1705. L'autogovern de Catalunya i la classe dirigent catalana en el joc de la política internacional europea*, València, PUV, 2011, citem concretament la p. 260; Sobre les Corts Catalanes de 1701-1702: Josep Maria Torras i Ribé, *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1999, especialment les pp. 56 i ss.; Joaquim Albareda, *Els catalans i Felip V: de la conspiració a la revolta, 1700-1705*, Barcelona, Vicens Vives, Fundació “La Caixa”, 1993.

⁴³ Pedro Llinás Almadana, *La Visita del General: el procedimiento...*, p. 193.

⁴⁴ ACA, Generalitat, G-233/2.

mers intents d'intervenció per part de la Corona, fou la impossibilitat d'apel·lar les sentències dels visitadors. Aquí, les Corts també varen trobar una solució novedosa: la introducció d'un procés d'apel·lació de les sentències en el si de la pròpia Visita. Aquest element, permetia eliminar dos problemes d'una volada: d'una banda, s'eliminava la possibilitat de recórrer les sentències dels visitadors en un tribunal forani reial –la Reial Audiència– i, de l'altra, es satisfien aquells sectors que tradicionalment no havien aprovat que les sentències de la Visita no poguessin ésser apel·lades.⁴⁵

El nou procés d'apel·lació havia de tenir lloc en el moment posterior a la publicació de les sentències dels visitadors. Se n'encarregaven tres visitadors, escollits a sorts entre els nou visitadors elegits cada 2 d'Agost. Aquests visitadors d'apel·lacions, s'encarregaven també d'escollir nou advocats, dels quals, després d'ésser insaculats, se n'extreien dos a sorts que havien de passar a ser l'advocat fiscal i l'assessor d'apel·lació.⁴⁶ El procés d'apel·lació tenia una durada màxima de tres mesos, dividits de la següent forma: el primer mes era destinat a què els particulars poguessin presentar els recursos corresponents; en el segon, assessors i visitadors l'estudiaven i, en el tercer, s'emetia la sentència. Un cop rebuda la sentència, els particulars no tenien la possibilitat de recórrer-la per cap via;⁴⁷ a més a més, havien de fer-se càrrec de les despeses originades pel recurs, d'aquesta manera s'evitava sobresaturar el sistema d'apel·lació amb recursos intrascendents.⁴⁸

Finalment, la reforma de 1702 també preveia una modificació en matèria de salaris destinada a acotar amb una major precisió les despeses de la Visita. S'emfasitzava no augmentar les despeses salarials sota cap concepte. Per aconseguir-ho, els nous visitadors d'apel·lacions només podien co-

⁴⁵ “Per evitar lo desconsuelo apar queda a alguns dels officials visitats (de no poder secons los dispostat en dit capítol [1/1599]) suplicar, recórrer, ni apellarse de las sentencias [...] se estatuheix y disposa que de aquí al davant [s'elegeixin tres visitadors encarregats de] las causas de suplicació o apellació”. ACA, Generalitat, G-233/2. D'altra banda, els braços també s'asseguraren mitjançant un Capítol de Cort –19/1702– que les sentències de la Visita no poguessin ésser revisades pels tribunals de jurisdicció reial. *Constitucions, capítols i actes de Cort, 1701-1702 i 1705-1706*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2006, pp. 16-17. Agraïm aquesta referència al professor Josep Capdeferro i Pla.

⁴⁶ “Finitos que sien los nou mesos [del procés ordinari] degan comparèixer personalment los tres visitadors extrets per a judicar las causas de suplicació [...] los quals degan cada un dels tres [...] nomenar tres Advocats [...] que tingan abmenos deu anys de advocacia continua, los quals se posen los noms de aquells en una urna y de ells se'n traguen dos: lo un dels quals sie aessor, y lo altre advocat fiscal”. *Ibidem*.

⁴⁷ “Sens poder de nou recórrer, suplicar ni apellar baix ningun pretext encara que se allegare de notòria nullitat, injustícia, restitució *in integrum* o altre qualsevol remey ordinari o extraordinari”. *Ibidem*.

⁴⁸ “Ordena la present Cort que tots los querelats que suplicaran, recorran o, apellaran de las sentencias en la primera instància fetas degan depositar salari per la declaració de aquellas [...] y així mateix hagen de pagar los treballs del que se actuarà en ditas causas”. *Ibidem*.

brar pels mesos treballats, això és, els tres últims. De fet, l'únic càrrec que passava a cobrar un sou superior era el de procurador fiscal de la Visita, al qual se li augmentava un terç el salari pel fet que passava a treballar dotze mesos en comptes de nou.⁴⁹

Així doncs, la reforma de 1701-1702 introduïa les millores necessàries per retornar la institució de la Visita a la primera plana políticoinstitucional del Principat, bo i reparant-ne i/o reformant-ne aquells aspectes que a partir de l'ordenament principal de 1599 i les reformes reials de mitjans segle XVII no acabaven d'encaixar amb les noves realitats del segle XVIII. S'evidencia un cop més, al nostre entendre, que les Corts Catalanes varen tenir la capacitat suficient per crear, adaptar i millorar llur producció legislativa a les realitats canvians del país. A més a més, aquesta producció legislativa mantenia una coherència amb l'esdevenir històric del Dret català fins al moment, conservant allò que funcionava i, en tot cas, modificant-ne aquells aspectes que podien comportar-li unes millores evidents.

En aquest marc de millores introduïdes per les Corts, pensem que cal englobar la darrera de les modificacions de la Visita del General, ocorreguda en motiu de les Corts Catalanes de 1705-1706. Convocades per l'Arxiduc Carles d'Àustria, les Corts Catalanes de 1705-1706 es caracteritzaren per l'abolició de la legislació sancionada tres anys abans per Felip V, malgrat que després la majoria de les constitucions i capítols de Cort foren molt semblants als aprovats pel monarca de la casa de Borbó. De fet, tal i com ho remarca Ernest Belenguier, en alguns casos senzillament es feren lleus retocs, mentre que en altres s'aprofundí en el camí marcat per les Corts de 1701-1702.⁵⁰

Així, pel cas de la Visita del General, s'optà per mantenir l'estructura bàsica anunciada en el redactat del capítol 32 del Redreç de 1702, tot i que se'n milloraren dos elements. En primer lloc, es decidí que en el moment de l'elecció dels visitadors i els oficials de la Visita s'havien d'extreure més persones del compte: divuit en el cas dels visitadors (sis per cada Braç) i tres pels càrrecs d'assessor, advocat fiscal, escrivà major i ajudants, i procurador fiscal (un per cada Braç). Aquests individus escollits passaven a conformar unes bosses anomenades "Bosses de Socors", l'objectiu de les

⁴⁹ "Atès que és indispensable [que] assistesca en las causas de suplicació o, apellació, lo procurador fiscal de la Visita allergant-li son officio tres mesos mes [que a la resta de càrrecs], se li done una tersa més del salari que antes tenia, sens poder pretendre altra cosa més". *Ibidem*.

⁵⁰ Ernest Belenguier, "La Corte y el país: en torno a las últimas Cortes Catalanas de la Edad Moderna", *Studia historica. Historia Moderna*, 6, 1988, pp. 399-410. Molt especialment les pp. 400 i 401. Un altre estudi imprescindible sobre les Corts de 1705-1706: Joaquim Albareda: "Les Corts de 1701-1702 i de 1705-1706. La represa del constitucionalisme", a *Constitucions, capítols i actes de Cort, 1701-1702 i 1705-1706*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2006, pp. XVII-XLV.

quals era agilitzar el procés de substitució d'un dels electes quan renunciava al càrrec,⁵¹ ja que en el sistema previst al capítol 1 del Redreç de 1599, quan algú renunciava, calia realitzar una nova cerimònia d'extracció, fet que comportava un retard important de tot el procés.

Segonament, s'introduïren lleugeres modificacions al procés d'apel·lació de les sentències que preveïen el següent: 1. Els visitadors d'apel·lacions passaven de ser tres a ser sis: tres havien de sorgir d'entre els nou visitadors extrets cada 2 d'Agost i tres havien de sorgir d'entre els consistorials de la Diputació del General (un de cada estament, indiferentment diputats o oïdors de comptes). Al nostre entendre, d'aquesta manera, es donava una major rellevància al tribunal d'apel·lacions, i s'equilibrava la balança entre el parer dels visitadors i el parer dels membres de la Diputació.⁵² 2. Per evitar dilacions en el procés de la Visita, el capítol 31 del Redreç de 1706 també modificà la durada de la fase d'apel·lacions, passant dels tres mesos previstos en l'ordenament de 1702 als dos mesos. A més a més, per assegurar el compliment dels terminis, es preveia que els jutges del tribunal d'apel·lació cobressin en dos moments diferents: un abans de realitzar llur tasca i l'altre en finalitzar-la.⁵³

CONCLUSIONS: ÒRGAN DE GENERACIÓ DE DRET O REDUCTE DE LES ELITS FEUDALS?

A l'inici, dèiem que el nostre objectiu era aportar una nova línia interpretativa que, a diferència del parer exposat per la historiografia liberal-

⁵¹ "Y, per quant se ha experimentat en diferents triennis que alguns dels extrets per visitadors dexaven de comparèixer en la Casa de la Deputació lo dia senyalat per son Jurament, no per altra causa que la de no voler acceptar dit ofici [...] Perçò, per obviar aquell en lo esdevenidor, se estatuheix y ordena que al temps que's farà la extracció de diferents visitadors, se traguén sis de Socors de quiscun estament. En quant als assessors, advocats fiscals, escrivà mayor, sos ajudants y procurador fiscal de dita Visita, se'n traguén també tres de cada bolsa que sien de Socors". ACA, Generalitat, G-155/1, capítol 31.

⁵² "Y per donar forma a ditas causas de recors o, suplicació, se estatuheix y ordena que en havant, quant se farà la extracció dels tres visitadors que deuen instruir los processos [...] se fasse també extracció [dels] jutges de las causas de revista. Y, considerant que apareixeria diformitat que los jutges de las causas de segona instància solament fossen tres [...] y los de la primera instància ésser sis, se proveheix, que per tractar y decidir ditas causas de revista, hagen de entrevenir y votar tres dels individuos que al temps de dita Visita compondran lo Concistori de Deputats y Oydors de Comptes, [...] un de cada estament, extrets a sort al mateix temps que's farà la extracció dels jutges visitadors per las causas de primera instància". *Ibidem*.

⁵³ "Y per a que no's dilate sobradament lo curs y èxit de dita Visita, se disposa y ordena, que los referits jutges [...] lo dia immediat [...] després de finits los nou mesos prefigits per las causas de primera instància, hagen de comparèixer y assistir en la Casa de la Diputació y formar son tribunal per decidir y terminar ditas causas, per lo qual effecte se'ls senyala lo termini de dos mesos. Lo qual sie precis i peremptori, [...] de manera que no despedint-se ditas causas dins dit termini, no's puga ni dega satisfer a dits visitadors lo salari desobre designat". *Ibidem*.

centralista, les Corts Catalanes haurien gaudit d'una notable iniciativa legislativa, així com també d'una visió clara sobre quins aspectes calia actualitzar i/o millorar del dret vigent a cada nova convocatòria. Pensem que a partir de l'anàlisi dels processos de creació i evolució d'una institució com la Visita del General, hem aconseguit demostrar-ho a bastament. I tot plegat, pels motius següents: la Visita com a institució sorgida de les assemblees catalanes presenta una evolució constant. Els capítols del Redreç que la configuren al llarg del temps busquen contínuament la solució als problemes que les dinàmiques del funcionament porten a la institució, des del seu procés de creació al segle XVI fins a la legislació eixida de les dues darreres Corts Catalanes, on es resol el problema introduït per la intervenció reial ocorreguda entre 1660 i 1675.

En els estudis dedicats a la història de la Catalunya del segle XVII, s'ha tendit a acceptar sense qüestionar-lo el concepte de la "fossilització" del Dret Català en el transcurs d'aquesta centúria. És evident que, tal i com expressaren Ernest Belenguier o Joan Reglà anys enrere, l'aturada de la producció legislativa per part de les Corts Catalanes en aquest període és un fet indiscutible.⁵⁴ Tot i així, pensem que caldria superar el concepte "fossilització", tot intentant buscar-ne un de més adient. Probablement, "aturada" és un terme que casaria molt millor amb les dinàmiques mostrades pel Dret Públic Català entre 1599 i 1702, ja que, tal i com hem apuntat, la creació del Dret presentaria no tant un "punt i final", sinó més aviat un "punt i a part", una pausa que malgrat ésser llarga, permet una nova arrencada prou vigorosa i que, en cap cas, oblida la tradició legal precedent, sinó que en beu directament tot buscant les millores necessàries per fer viable el sistema en la nova centúria tot just inaugurada.

⁵⁴ Ernest Belenguier, *És vàlid avui el concepte...*, p. 34; Joan Reglà, *Historia de Catalunya...*, p. 91.